

ЗАКОН

О ПОТВРЂИВАЊУ РЕВИДИРАНЕ ЕВРОПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ПОВЕЉЕ

Члан 1.

Потврђује се Ревидирана европска социјална повеља усвојена у Стразбуру 3. маја 1996. године, у оригиналу на енглеском и француском језику.

Члан 2.

Текст Ревидиране европске социјалне повеље у оригиналу на енглеском језику и у преводу на српски језик гласи:

EUROPEAN SOCIAL CHARTER (REVISED)

Strasbourg, 3.V.1996

Preamble

The governments signatory hereto, being members of the Council of Europe,

Considering that the aim of the Council of Europe is the achievement of greater unity between its members for the purpose of safeguarding and realising the ideals and principles which are their common heritage and of facilitating their economic and social progress, in particular by the maintenance and further realisation of human rights and fundamental freedoms;

Considering that in the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4 November 1950, and the Protocols thereto, the member States of the Council of Europe agreed to secure to their populations the civil and political rights and freedoms therein specified;

Considering that in the European Social Charter opened for signature in Turin on 18 October 1961 and the Protocols thereto, the member States of the Council of Europe agreed to secure to their populations the social rights specified therein in order to improve their standard of living and their social well-being;

Recalling that the Ministerial Conference on Human Rights held in Rome on 5 November 1990 stressed the need, on the one hand, to preserve the indivisible nature of all human rights, be they civil, political, economic, social or cultural and, on the other hand, to give the European Social Charter fresh impetus;

Resolved, as was decided during the Ministerial Conference held in Turin on 21 and 22 October 1991, to update and adapt the substantive contents of the

Charter in order to take account in particular of the fundamental social changes which have occurred since the text was adopted;

Recognising the advantage of embodying in a Revised Charter, designed progressively to take the place of the European Social Charter, the rights guaranteed by the Charter as amended, the rights guaranteed by the Additional Protocol of 1988 and to add new rights,

Have agreed as follows:

Part I

The Parties accept as the aim of their policy, to be pursued by all appropriate means both national and international in character, the attainment of conditions in which the following rights and principles may be effectively realised:

- 1 Everyone shall have the opportunity to earn his living in an occupation freely entered upon.
- 2 All workers have the right to just conditions of work.
- 3 All workers have the right to safe and healthy working conditions.
- 4 All workers have the right to a fair remuneration sufficient for a decent standard of living for themselves and their families.
- 5 All workers and employers have the right to freedom of association in national or international organisations for the protection of their economic and social interests.
- 6 All workers and employers have the right to bargain collectively.
- 7 Children and young persons have the right to a special protection against the physical and moral hazards to which they are exposed.
- 8 Employed women, in case of maternity, have the right to a special protection.
- 9 Everyone has the right to appropriate facilities for vocational guidance with a view to helping him choose an occupation suited to his personal aptitude and interests.
- 10 Everyone has the right to appropriate facilities for vocational training.
- 11 Everyone has the right to benefit from any measures enabling him to enjoy the highest possible standard of health attainable.
- 12 All workers and their dependents have the right to social security.
- 13 Anyone without adequate resources has the right to social and medical assistance.
- 14 Everyone has the right to benefit from social welfare services.

- 15 Disabled persons have the right to independence, social integration and participation in the life of the community.
- 16 The family as a fundamental unit of society has the right to appropriate social, legal and economic protection to ensure its full development.
- 17 Children and young persons have the right to appropriate social, legal and economic protection.
- 18 The nationals of any one of the Parties have the right to engage in any gainful occupation in the territory of any one of the others on a footing of equality with the nationals of the latter, subject to restrictions based on cogent economic or social reasons.
- 19 Migrant workers who are nationals of a Party and their families have the right to protection and assistance in the territory of any other Party.
- 20 All workers have the right to equal opportunities and equal treatment in matters of employment and occupation without discrimination on the grounds of sex.
- 21 Workers have the right to be informed and to be consulted within the undertaking.
- 22 Workers have the right to take part in the determination and improvement of the working conditions and working environment in the undertaking.
- 23 Every elderly person has the right to social protection.
- 24 All workers have the right to protection in cases of termination of employment.
- 25 All workers have the right to protection of their claims in the event of the insolvency of their employer.
- 26 All workers have the right to dignity at work.
- 27 All persons with family responsibilities and who are engaged or wish to engage in employment have a right to do so without being subject to discrimination and as far as possible without conflict between their employment and family responsibilities.
- 28 Workers' representatives in undertakings have the right to protection against acts prejudicial to them and should be afforded appropriate facilities to carry out their functions.
- 29 All workers have the right to be informed and consulted in collective redundancy procedures.
- 30 Everyone has the right to protection against poverty and social exclusion.
- 31 Everyone has the right to housing.

Part II

The Parties undertake, as provided for in Part III, to consider themselves bound by the obligations laid down in the following articles and paragraphs.

Article 1 – The right to work

With a view to ensuring the effective exercise of the right to work, the Parties undertake:

- 1 to accept as one of their primary aims and responsibilities the achievement and maintenance of as high and stable a level of employment as possible, with a view to the attainment of full employment;
- 2 to protect effectively the right of the worker to earn his living in an occupation freely entered upon;
- 3 to establish or maintain free employment services for all workers;
- 4 to provide or promote appropriate vocational guidance, training and rehabilitation.

Article 2 – The right to just conditions of work

With a view to ensuring the effective exercise of the right to just conditions of work, the Parties undertake:

- 1 to provide for reasonable daily and weekly working hours, the working week to be progressively reduced to the extent that the increase of productivity and other relevant factors permit;
- 2 to provide for public holidays with pay;
- 3 to provide for a minimum of four weeks' annual holiday with pay;
- 4 to eliminate risks in inherently dangerous or unhealthy occupations, and where it has not yet been possible to eliminate or reduce sufficiently these risks, to provide for either a reduction of working hours or additional paid holidays for workers engaged in such occupations;
- 5 to ensure a weekly rest period which shall, as far as possible, coincide with the day recognised by tradition or custom in the country or region concerned as a day of rest;
- 6 to ensure that workers are informed in written form, as soon as possible, and in any event not later than two months after the date of commencing their employment, of the essential aspects of the contract or employment relationship;
- 7 to ensure that workers performing night work benefit from measures which take account of the special nature of the work.

Article 3 – The right to safe and healthy working conditions

With a view to ensuring the effective exercise of the right to safe and healthy working conditions, the Parties undertake, in consultation with employers' and workers' organisations:

- 1 to formulate, implement and periodically review a coherent national policy on occupational safety, occupational health and the working environment. The primary aim of this policy shall be to improve occupational safety and health and to prevent accidents and injury to health arising out of, linked with or occurring in the course of work, particularly by minimising the causes of hazards inherent in the working environment;
- 2 to issue safety and health regulations;
- 3 to provide for the enforcement of such regulations by measures of supervision;
- 4 to promote the progressive development of occupational health services for all workers with essentially preventive and advisory functions.

Article 4 – The right to a fair remuneration

With a view to ensuring the effective exercise of the right to a fair remuneration, the Parties undertake:

- 1 to recognise the right of workers to a remuneration such as will give them and their families a decent standard of living;
- 2 to recognise the right of workers to an increased rate of remuneration for overtime work, subject to exceptions in particular cases;
- 3 to recognise the right of men and women workers to equal pay for work of equal value;
- 4 to recognise the right of all workers to a reasonable period of notice for termination of employment;
- 5 to permit deductions from wages only under conditions and to the extent prescribed by national laws or regulations or fixed by collective agreements or arbitration awards.

The exercise of these rights shall be achieved by freely concluded collective agreements, by statutory wage-fixing machinery, or by other means appropriate to national conditions.

Article 5 – The right to organise

With a view to ensuring or promoting the freedom of workers and employers to form local, national or international organisations for the protection of their economic and social interests and to join those organisations, the Parties undertake that national law

shall not be such as to impair, nor shall it be so applied as to impair, this freedom. The extent to which the guarantees provided for in this article shall

apply to the police shall be determined by national laws or regulations. The principle governing the application to the members of the armed forces of these guarantees and the extent to which they shall apply to persons in this category shall equally be determined by national laws or regulations.

Article 6 – The right to bargain collectively

With a view to ensuring the effective exercise of the right to bargain collectively, the Parties undertake:

- 1 to promote joint consultation between workers and employers;
- 2 to promote, where necessary and appropriate, machinery for voluntary negotiations between employers or employers' organisations and workers' organisations, with a view to the regulation of terms and conditions of employment by means of collective agreements;
- 3 to promote the establishment and use of appropriate machinery for conciliation and voluntary arbitration for the settlement of labour disputes;

and recognise:

- 4 the right of workers and employers to collective action in cases of conflicts of interest, including the right to strike, subject to obligations that might arise out of collective agreements previously entered into.

Article 7 – The right of children and young persons to protection

With a view to ensuring the effective exercise of the right of children and young persons to protection, the Parties undertake:

- 1 to provide that the minimum age of admission to employment shall be 15 years, subject to exceptions for children employed in prescribed light work without harm to their health, morals or education;
- 2 to provide that the minimum age of admission to employment shall be 18 years with respect to prescribed occupations regarded as dangerous or unhealthy;
- 3 to provide that persons who are still subject to compulsory education shall not be employed in such work as would deprive them of the full benefit of their education;
- 4 to provide that the working hours of persons under 18 years of age shall be limited in accordance with the needs of their development, and particularly with their need for vocational training;
- 5 to recognise the right of young workers and apprentices to a fair wage or other appropriate allowances;
- 6 to provide that the time spent by young persons in vocational training during the normal working hours with the consent of the employer shall be treated as forming part of the working day;
- 7 to provide that employed persons of under 18 years of age shall be entitled to a minimum of four weeks' annual holiday with pay;

- 8 to provide that persons under 18 years of age shall not be employed in night work with the exception of certain occupations provided for by national laws or regulations;
- 9 to provide that persons under 18 years of age employed in occupations prescribed by national laws or regulations shall be subject to regular medical control;
- 10 to ensure special protection against physical and moral dangers to which children and young persons are exposed, and particularly against those resulting directly or indirectly from their work.

Article 8 – The right of employed women to protection of maternity

With a view to ensuring the effective exercise of the right of employed women to the protection of maternity, the Parties undertake:

- 1 to provide either by paid leave, by adequate social security benefits or by benefits from public funds for employed women to take leave before and after childbirth up to a total of at least fourteen weeks;
- 2 to consider it as unlawful for an employer to give a woman notice of dismissal during the period from the time she notifies her employer that she is pregnant until the end of her maternity leave, or to give her notice of dismissal at such a time that the notice would expire during such a period;
- 3 to provide that mothers who are nursing their infants shall be entitled to sufficient time off for this purpose;
- 4 to regulate the employment in night work of pregnant women, women who have recently given birth and women nursing their infants;
- 5 to prohibit the employment of pregnant women, women who have recently given birth or who are nursing their infants in underground mining and all other work which is unsuitable by reason of its dangerous, unhealthy or arduous nature and to take appropriate measures to protect the employment rights of these women.

Article 9 – The right to vocational guidance

With a view to ensuring the effective exercise of the right to vocational guidance, the Parties undertake to provide or promote, as necessary, a service which will assist all persons, including the handicapped, to solve problems related to occupational choice and progress, with due regard to the individual's characteristics and their relation to

occupational opportunity: this assistance should be available free of charge, both to young persons, including schoolchildren, and to adults.

Article 10 – The right to vocational training

With a view to ensuring the effective exercise of the right to vocational training, the Parties undertake:

- 1 to provide or promote, as necessary, the technical and vocational training of all persons, including the handicapped, in consultation with employers' and workers' organisations, and to grant facilities for access to higher technical and university education, based solely on individual aptitude;
- 2 to provide or promote a system of apprenticeship and other systematic arrangements for training young boys and girls in their various employments;
- 3 to provide or promote, as necessary:
  - a adequate and readily available training facilities for adult workers;
  - b special facilities for the retraining of adult workers needed as a result of technological development or new trends in employment;
- 4 to provide or promote, as necessary, special measures for the retraining and reintegration of the long-term unemployed;
- 5 to encourage the full utilisation of the facilities provided by appropriate measures such as:
  - a reducing or abolishing any fees or charges;
  - b granting financial assistance in appropriate cases;
  - c including in the normal working hours time spent on supplementary training taken by the worker, at the request of his employer, during employment;
  - d ensuring, through adequate supervision, in consultation with the employers' and workers' organisations, the efficiency of apprenticeship and other training arrangements for young workers, and the adequate protection of young workers generally.

Article 11 – The right to protection of health

With a view to ensuring the effective exercise of the right to protection of health, the Parties undertake, either directly or in co-operation with public or private organisations, to take appropriate measures designed *inter alia*:

- 1 to remove as far as possible the causes of ill-health;
- 2 to provide advisory and educational facilities for the promotion of health and the encouragement of individual responsibility in matters of health;
- 3 to prevent as far as possible epidemic, endemic and other diseases, as well as accidents.

Article 12 – The right to social security

With a view to ensuring the effective exercise of the right to social security, the Parties undertake:

- 1 to establish or maintain a system of social security;

- 2 to maintain the social security system at a satisfactory level at least equal to that necessary for the ratification of the European Code of Social Security;
- 3 to endeavour to raise progressively the system of social security to a higher level;
- 4 to take steps, by the conclusion of appropriate bilateral and multilateral agreements or by other means, and subject to the conditions laid down in such agreements, in order to ensure:
  - a equal treatment with their own nationals of the nationals of other Parties in respect of social security rights, including the retention of benefits arising out of social security legislation, whatever movements the persons protected may undertake between the territories of the Parties;
  - b the granting, maintenance and resumption of social security rights by such means as the accumulation of insurance or employment periods completed under the legislation of each of the Parties.

Article 13 – The right to social and medical assistance

With a view to ensuring the effective exercise of the right to social and medical assistance, the Parties undertake:

- 1 to ensure that any person who is without adequate resources and who is unable to secure such resources either by his own efforts or from other sources, in particular by benefits under a social security scheme, be granted adequate assistance, and, in case of sickness, the care necessitated by his condition;
- 2 to ensure that persons receiving such assistance shall not, for that reason, suffer from a diminution of their political or social rights;
- 3 to provide that everyone may receive by appropriate public or private services such advice and personal help as may be required to prevent, to remove, or to alleviate personal or family want;
- 4 to apply the provisions referred to in paragraphs 1, 2 and 3 of this article on an equal footing with their nationals to nationals of other Parties lawfully within their territories, in accordance with their obligations under the European Convention on Social and Medical Assistance, signed at Paris on 11 December 1953.

Article 14 – The right to benefit from social welfare services

With a view to ensuring the effective exercise of the right to benefit from social welfare services, the Parties undertake:

- 1 to promote or provide services which, by using methods of social work, would contribute to the welfare and development of both individuals and groups in the community, and to their adjustment to the social environment;
- 2 to encourage the participation of individuals and voluntary or other organisations in the establishment and maintenance of such services.

Article 15 – The right of persons with disabilities to independence, social integration and participation in the life of the community

With a view to ensuring to persons with disabilities, irrespective of age and the nature and origin of their disabilities, the effective exercise of the right to independence, social integration and participation in the life of the community, the Parties undertake, in particular:

- 1 to take the necessary measures to provide persons with disabilities with guidance, education and vocational training in the framework of general schemes wherever possible or, where this is not possible, through specialised bodies, public or private;
- 2 to promote their access to employment through all measures tending to encourage employers to hire and keep in employment persons with disabilities in the ordinary working environment and to adjust the working conditions to the needs of the disabled or, where this is not possible by reason of the disability, by arranging for or creating sheltered employment according to the level of disability. In certain cases, such measures may require recourse to specialised placement and support services;
- 3 to promote their full social integration and participation in the life of the community in particular through measures, including technical aids, aiming to overcome barriers to communication and mobility and enabling access to transport, housing, cultural activities and leisure.

Article 16 – The right of the family to social, legal and economic protection

With a view to ensuring the necessary conditions for the full development of the family, which is a fundamental unit of society, the Parties undertake to promote the economic, legal and social protection of family life by such means as social and family benefits, fiscal arrangements, provision of family housing, benefits for the newly married and other appropriate means.

Article 17 – The right of children and young persons to social, legal and economic protection

With a view to ensuring the effective exercise of the right of children and young persons to grow up in an environment which encourages the full development of their personality and of their physical and mental capacities, the Parties undertake, either directly or in co-operation with public and private organisations, to take all appropriate and necessary measures designed:

- 1 a to ensure that children and young persons, taking account of the rights and duties of their parents, have the care, the assistance, the education and the training they need, in particular by providing for the establishment or maintenance of institutions and services sufficient and adequate for this purpose;
- b to protect children and young persons against negligence, violence or exploitation;

- c to provide protection and special aid from the state for children and young persons temporarily or definitively deprived of their family's support;
- 2 to provide to children and young persons a free primary and secondary education as well as to encourage regular attendance at schools.

Article 18 – The right to engage in a gainful occupation in the territory of other Parties

With a view to ensuring the effective exercise of the right to engage in a gainful occupation in the territory of any other Party, the Parties undertake:

- 1 to apply existing regulations in a spirit of liberality;
- 2 to simplify existing formalities and to reduce or abolish chancery dues and other charges payable by foreign workers or their employers;
- 3 to liberalise, individually or collectively, regulations governing the employment of foreign workers;

and recognise:

- 4 the right of their nationals to leave the country to engage in a gainful occupation in the territories of the other Parties.

Article 19 – The right of migrant workers and their families to protection and assistance

With a view to ensuring the effective exercise of the right of migrant workers and their families to protection and assistance in the territory of any other Party, the Parties undertake:

- 1 to maintain or to satisfy themselves that there are maintained adequate and free services to assist such workers, particularly in obtaining accurate information, and to take all appropriate steps, so far as national laws and regulations permit, against misleading propaganda relating to emigration and immigration;
- 2 to adopt appropriate measures within their own jurisdiction to facilitate the departure, journey and reception of such workers and their families, and to provide, within their own jurisdiction, appropriate services for health, medical attention and good hygienic conditions during the journey;
- 3 to promote co-operation, as appropriate, between social services, public and private, in emigration and immigration countries;
- 4 to secure for such workers lawfully within their territories, insofar as such matters are regulated by law or regulations or are subject to the control of administrative authorities, treatment not less favourable than that of their own nationals in respect of the following matters:
  - a remuneration and other employment and working conditions;

- b membership of trade unions and enjoyment of the benefits of collective bargaining;
  - c accommodation;
- 5 to secure for such workers lawfully within their territories treatment not less favourable than that of their own nationals with regard to employment taxes, dues or contributions payable in respect of employed persons;
  - 6 to facilitate as far as possible the reunion of the family of a foreign worker permitted to establish himself in the territory;
  - 7 to secure for such workers lawfully within their territories treatment not less favourable than that of their own nationals in respect of legal proceedings relating to matters referred to in this article;
  - 8 to secure that such workers lawfully residing within their territories are not expelled unless they endanger national security or offend against public interest or morality;
  - 9 to permit, within legal limits, the transfer of such parts of the earnings and savings of such workers as they may desire;
  - 10 to extend the protection and assistance provided for in this article to self-employed migrants insofar as such measures apply;
  - 11 to promote and facilitate the teaching of the national language of the receiving state or, if there are several, one of these languages, to migrant workers and members of their families;
  - 12 to promote and facilitate, as far as practicable, the teaching of the migrant worker's mother tongue to the children of the migrant worker.

Article 20 – The right to equal opportunities and equal treatment in matters of employment and occupation without discrimination on the grounds of sex

With a view to ensuring the effective exercise of the right to equal opportunities and equal treatment in matters of employment and occupation without discrimination on the grounds of sex, the Parties undertake to recognise that right and to take appropriate measures to ensure or promote its application in the following fields:

- a access to employment, protection against dismissal and occupational reintegration;
- b vocational guidance, training, retraining and rehabilitation;
- c terms of employment and working conditions, including remuneration;
- d career development, including promotion.

Article 21 – The right to information and consultation

With a view to ensuring the effective exercise of the right of workers to be informed and consulted within the undertaking, the Parties undertake to adopt or encourage measures enabling workers or their representatives, in accordance with national legislation and practice:

- a to be informed regularly or at the appropriate time and in a comprehensible way about the economic and financial situation of the undertaking employing them, on the understanding that the disclosure of certain information which could be prejudicial to the undertaking may be refused or subject to confidentiality; and
- b to be consulted in good time on proposed decisions which could substantially affect the interests of workers, particularly on those decisions which could have an important impact on the employment situation in the undertaking.

Article 22 – The right to take part in the determination and improvement of the working conditions and working environment

With a view to ensuring the effective exercise of the right of workers to take part in the determination and improvement of the working conditions and working environment in the undertaking, the Parties undertake to adopt or encourage measures enabling workers or their representatives, in accordance with national legislation and practice, to contribute:

- a to the determination and the improvement of the working conditions, work organisation and working environment;
- b to the protection of health and safety within the undertaking;
- c to the organisation of social and socio-cultural services and facilities within the undertaking;
- d to the supervision of the observance of regulations on these matters.

Article 23 – The right of elderly persons to social protection

With a view to ensuring the effective exercise of the right of elderly persons to social protection, the Parties undertake to adopt or encourage, either directly or in co-operation with public or private organisations, appropriate measures designed in particular:

- to enable elderly persons to remain full members of society for as long as possible, by means of:
  - a adequate resources enabling them to lead a decent life and play an active part in public, social and cultural life;
  - b provision of information about services and facilities available for elderly persons and their opportunities to make use of them;

- to enable elderly persons to choose their life-style freely and to lead independent lives in their familiar surroundings for as long as they wish and are able, by means of:
  - a provision of housing suited to their needs and their state of health or of adequate support for adapting their housing;
  - b the health care and the services necessitated by their state;
- to guarantee elderly persons living in institutions appropriate support, while respecting their privacy, and participation in decisions concerning living conditions in the institution.

Article 24 – The right to protection in cases of termination of employment

With a view to ensuring the effective exercise of the right of workers to protection in cases of termination of employment, the Parties undertake to recognise:

- a the right of all workers not to have their employment terminated without valid reasons for such termination connected with their capacity or conduct or based on the operational requirements of the undertaking, establishment or service;
- b the right of workers whose employment is terminated without a valid reason to adequate compensation or other appropriate relief.

To this end the Parties undertake to ensure that a worker who considers that his employment has been terminated without a valid reason shall have the right to appeal to an impartial body.

Article 25 – The right of workers to the protection of their claims in the event of the insolvency of their employer

With a view to ensuring the effective exercise of the right of workers to the protection of their claims in the event of the insolvency of their employer, the Parties undertake to provide that workers' claims arising from contracts of employment or employment relationships be guaranteed by a guarantee institution or by any other effective form of protection.

Article 26 – The right to dignity at work

With a view to ensuring the effective exercise of the right of all workers to protection of their dignity at work, the Parties undertake, in consultation with employers' and workers' organisations:

- 1 to promote awareness, information and prevention of sexual harassment in the workplace or in relation to work and to take all appropriate measures to protect workers from such conduct;
- 2 to promote awareness, information and prevention of recurrent reprehensible or distinctly negative and offensive actions directed against individual workers in the workplace or in relation to work and to take all appropriate measures to protect workers from such conduct.

Article 27 – The right of workers with family responsibilities to equal opportunities and equal treatment

With a view to ensuring the exercise of the right to equality of opportunity and treatment for men and women workers with family responsibilities and between such workers and other workers, the Parties undertake:

- 1 to take appropriate measures:
  - a to enable workers with family responsibilities to enter and remain in employment, as well as to re-enter employment after an absence due to those responsibilities, including measures in the field of vocational guidance and training;
  - b to take account of their needs in terms of conditions of employment and social security;
  - c to develop or promote services, public or private, in particular child daycare services and other childcare arrangements;
- 2 to provide a possibility for either parent to obtain, during a period after maternity leave, parental leave to take care of a child, the duration and conditions of which should be determined by national legislation, collective agreements or practice;
- 3 to ensure that family responsibilities shall not, as such, constitute a valid reason for termination of employment.

Article 28 – The right of workers' representatives to protection in the undertaking and facilities to be accorded to them

With a view to ensuring the effective exercise of the right of workers' representatives to carry out their functions, the Parties undertake to ensure that in the undertaking:

- a they enjoy effective protection against acts prejudicial to them, including dismissal, based on their status or activities as workers' representatives within the undertaking;
- b they are afforded such facilities as may be appropriate in order to enable them to carry out their functions promptly and efficiently, account being taken of the industrial relations system of the country and the needs, size and capabilities of the undertaking concerned.

Article 29 – The right to information and consultation in collective redundancy procedures

With a view to ensuring the effective exercise of the right of workers to be informed and consulted in situations of collective redundancies, the Parties undertake to ensure that employers shall inform and consult workers' representatives, in good time prior to such collective redundancies, on ways and means of avoiding collective redundancies or limiting their occurrence and mitigating their consequences, for example by recourse to accompanying

social measures aimed, in particular, at aid for the redeployment or retraining of the workers concerned.

Article 30 – The right to protection against poverty and social exclusion

With a view to ensuring the effective exercise of the right to protection against poverty and social exclusion, the Parties undertake:

- a to take measures within the framework of an overall and co-ordinated approach to promote the effective access of persons who live or risk living in a situation of social exclusion or poverty, as well as their families, to, in particular, employment, housing, training, education, culture and social and medical assistance;
- b to review these measures with a view to their adaptation if necessary.

Article 31 – The right to housing

With a view to ensuring the effective exercise of the right to housing, the Parties undertake to take measures designed:

- 1 to promote access to housing of an adequate standard;
- 2 to prevent and reduce homelessness with a view to its gradual elimination;
- 3 to make the price of housing accessible to those without adequate resources.

Part III

Article A –Undertakings

- 1 Subject to the provisions of Article B below, each of the Parties undertakes:
  - a to consider Part I of this Charter as a declaration of the aims which it will pursue by all appropriate means, as stated in the introductory paragraph of that part;
  - b to consider itself bound by at least six of the following nine articles of Part II of this Charter: Articles 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 and 20;
  - c to consider itself bound by an additional number of articles or numbered paragraphs of Part II of the Charter which it may select, provided that the total number of articles or numbered paragraphs by which it is bound is not less than sixteen articles or sixty-three numbered paragraphs.
- 2 The articles or paragraphs selected in accordance with sub-paragraphs b and c of paragraph 1 of this article shall be notified to the Secretary General of the Council of Europe at the time when the instrument of ratification, acceptance or approval is deposited.
- 3 Any Party may, at a later date, declare by notification addressed to the Secretary General that it considers itself bound by any articles or any numbered paragraphs of Part II of the Charter which it has not already accepted under the terms of paragraph 1 of this article. Such undertakings

subsequently given shall be deemed to be an integral part of the ratification, acceptance or approval and shall have the same effect as from the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date of the notification.

- 4 Each Party shall maintain a system of labour inspection appropriate to national conditions.

Article B –Links with the European Social Charter and the 1988 Additional Protocol

- 1 No Contracting Party to the European Social Charter or Party to the Additional Protocol of 5 May 1988 may ratify, accept or approve this Charter without considering itself bound by at least the provisions corresponding to the provisions of the European Social Charter and, where appropriate, of the Additional Protocol, to which it was bound.
- 2 Acceptance of the obligations of any provision of this Charter shall, from the date of entry into force of those obligations for the Party concerned, result in the corresponding provision of the European Social Charter and, where appropriate, of its Additional Protocol of 1988 ceasing to apply to the Party concerned in the event of that Party being bound by the first of those instruments or by both instruments.

Part IV

Article C –Supervision of the implementation of the undertakings contained in this Charter

The implementation of the legal obligations contained in this Charter shall be submitted to the same supervision as the European Social Charter.

Article D –Collective complaints

- 1 The provisions of the Additional Protocol to the European Social Charter providing for a system of collective complaints shall apply to the undertakings given in this Charter for the States which have ratified the said Protocol.
- 2 Any State which is not bound by the Additional Protocol to the European Social Charter providing for a system of collective complaints may when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval of this Charter or at any time thereafter, declare by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, that it accepts the supervision of its obligations under this Charter following the procedure provided for in the said Protocol.

Part V

Article E –Non-discrimination

The enjoyment of the rights set forth in this Charter shall be secured without discrimination on any ground such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national extraction or social origin, health, association with a national minority, birth or other status.

Article F – Derogations in time of war or public emergency

- 1 In time of war or other public emergency threatening the life of the nation any Party may take measures derogating from its obligations under this Charter to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with its other obligations under international law.
- 2 Any Party which has availed itself of this right of derogation shall, within a reasonable lapse of time, keep the Secretary General of the Council of Europe fully informed of the measures taken and of the reasons therefor. It shall likewise inform the Secretary General when such measures have ceased to operate and the provisions of the Charter which it has accepted are again being fully executed.

Article G – Restrictions

- 1 The rights and principles set forth in Part I when effectively realised, and their effective exercise as provided for in Part II, shall not be subject to any restrictions or limitations not specified in those parts, except such as are prescribed by law and are necessary in a democratic society for the protection of the rights and freedoms of others or for the protection of public interest, national security, public health, or morals.
- 2 The restrictions permitted under this Charter to the rights and obligations set forth herein shall not be applied for any purpose other than that for which they have been prescribed.

Article H – Relations between the Charter and domestic law or international agreements

The provisions of this Charter shall not prejudice the provisions of domestic law or of any bilateral or multilateral treaties, conventions or agreements which are already in force, or may come into force, under which more favourable treatment would be accorded to the persons protected.

Article I – Implementation of the undertakings given

- 1 Without prejudice to the methods of implementation foreseen in these articles the relevant provisions of Articles 1 to 31 of Part II of this Charter shall be implemented by:
  - a laws or regulations;
  - b agreements between employers or employers' organisations and workers' organisations;
  - c a combination of those two methods;
  - d other appropriate means.
- 2 Compliance with the undertakings deriving from the provisions of paragraphs 1, 2, 3, 4, 5 and 7 of Article 2, paragraphs 4, 6 and 7 of Article 7, paragraphs 1, 2, 3 and 5 of Article 10 and Articles 21 and 22 of Part II of this Charter shall

be regarded as effective if the provisions are applied, in accordance with paragraph 1 of this article, to the great majority of the workers concerned.

Article J – Amendments

- 1 Any amendment to Parts I and II of this Charter with the purpose of extending the rights guaranteed in this Charter as well as any amendment to Parts III to VI, proposed by a Party or by the Governmental Committee, shall be communicated to the Secretary General of the Council of Europe and forwarded by the Secretary General to the Parties to this Charter.
- 2 Any amendment proposed in accordance with the provisions of the preceding paragraph shall be examined by the Governmental Committee which shall submit the text adopted to the Committee of Ministers for approval after consultation with the Parliamentary Assembly. After its approval by the Committee of Ministers this text shall be forwarded to the Parties for acceptance.
- 3 Any amendment to Part I and to Part II of this Charter shall enter into force, in respect of those Parties which have accepted it, on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which three Parties have informed the Secretary General that they have accepted it.

In respect of any Party which subsequently accepts it, the amendment shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which that Party has informed the Secretary General of its acceptance.

- 4 Any amendment to Parts III to VI of this Charter shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which all Parties have informed the Secretary General that they have accepted it.

Part VI

Article K –Signature, ratification and entry into force

- 1 This Charter shall be open for signature by the member States of the Council of Europe. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
- 2 This Charter shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which three member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by this Charter in accordance with the preceding paragraph.
- 3 In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by this Charter, it shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article L – Territorial application

- 1 This Charter shall apply to the metropolitan territory of each Party. Each signatory may, at the time of signature or of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval, specify, by declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, the territory which shall be considered to be its metropolitan territory for this purpose.
- 2 Any signatory may, at the time of signature or of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval, or at any time thereafter, declare by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, that the Charter shall extend in whole or in part to a non-metropolitan territory or territories specified in the said declaration for whose international relations it is responsible or for which it assumes international responsibility. It shall specify in the declaration the articles or paragraphs of Part II of the Charter which it accepts as binding in respect of the territories named in the declaration.
- 3 The Charter shall extend its application to the territory or territories named in the aforesaid declaration as from the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date of receipt of the notification of such declaration by the Secretary General.
- 4 Any Party may declare at a later date by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe that, in respect of one or more of the territories to which the Charter has been applied in accordance with paragraph 2 of this article, it accepts as binding any articles or any numbered paragraphs which it has not already accepted in respect of that territory or territories. Such undertakings subsequently given shall be deemed to be an integral part of the original declaration in respect of the territory concerned, and shall have the same effect as from the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article M – Denunciation

- 1 Any Party may denounce this Charter only at the end of a period of five years from the date on which the Charter entered into force for it, or at the end of any subsequent period of two years, and in either case after giving six months' notice to the Secretary General of the Council of Europe who shall inform the other Parties accordingly.
- 2 Any Party may, in accordance with the provisions set out in the preceding paragraph, denounce any article or paragraph of Part II of the Charter accepted by it provided that the number of articles or paragraphs by which this Party is bound shall never be less than sixteen in the former case and sixty-three in the latter and that this number of articles or paragraphs shall continue to include the articles selected by the Party among those to which special reference is made in Article A, paragraph 1, sub-paragraph b.
- 3 Any Party may denounce the present Charter or any of the articles or paragraphs of Part II of the Charter under the conditions specified in paragraph 1 of this article in respect of any territory to which the said Charter is applicable, by virtue of a declaration made in accordance with paragraph 2 of Article L.

Article N –Appendix

The appendix to this Charter shall form an integral part of it.

Article O –Notifications

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council and the Director General of the International Labour Office of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;
- c any date of entry into force of this Charter in accordance with Article K;
- d any declaration made in application of Articles A, paragraphs 2 and 3, D, paragraphs 1 and 2, F, paragraph 2, L, paragraphs 1, 2, 3 and 4;
- e any amendment in accordance with Article J;
- f any denunciation in accordance with Article M;
- g any other act, notification or communication relating to this Charter.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this revised Charter.

Done at Strasbourg, this 3rd day of May 1996, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe and to the Director General of the International Labour Office.

Appendix to the Revised European Social Charter

Scope of the Revised European Social Charter in terms of persons protected

- 1 Without prejudice to Article 12, paragraph 4, and Article 13, paragraph 4, the persons covered by Articles 1 to 17 and 20 to 31 include foreigners only in so far as they are nationals of other Parties lawfully resident or working regularly within the territory of the Party concerned, subject to the understanding that these articles are to be interpreted in the light of the provisions of Articles 18 and 19.

This interpretation would not prejudice the extension of similar facilities to other persons by any of the Parties.

- 2 Each Party will grant to refugees as defined in the Convention relating to the Status of Refugees, signed in Geneva on 28 July 1951 and in the Protocol of 31 January 1967, and lawfully staying in its territory, treatment as favourable as possible, and in any case not less favourable than under the obligations

accepted by the Party under the said convention and under any other existing international instruments applicable to those refugees.

- 3 Each Party will grant to stateless persons as defined in the Convention on the Status of Stateless Persons done in New York on 28 September 1954 and lawfully staying in its territory, treatment as favourable as possible and in any case not less favourable than under the obligations accepted by the Party under the said instrument and under any other existing international instruments applicable to those stateless persons.

Part I, paragraph 18, and Part II, Article 18, paragraph 1

It is understood that these provisions are not concerned with the question of entry into the territories of the Parties and do not prejudice the provisions of the European Convention on Establishment, signed in Paris on 13 December 1955.

Part II

Article 1, paragraph 2

This provision shall not be interpreted as prohibiting or authorising any union security clause or practice.

Article 2, paragraph 6

Parties may provide that this provision shall not apply:

- a to workers having a contract or employment relationship with a total duration not exceeding one month and/or with a working week not exceeding eight hours;
- b where the contract or employment relationship is of a casual and/or specific nature, provided, in these cases, that its non-application is justified by objective considerations.

Article 3, paragraph 4

It is understood that for the purposes of this provision the functions, organisation and conditions of operation of these services shall be determined by national laws or regulations, collective agreements or other means appropriate to national conditions.

Article 4, paragraph 4

This provision shall be so understood as not to prohibit immediate dismissal for any serious offence.

Article 4, paragraph 5

It is understood that a Party may give the undertaking required in this paragraph if the great majority of workers are not permitted to suffer deductions from wages either by law or through collective agreements or arbitration awards, the exceptions being those persons not so covered.

Article 6, paragraph 4

It is understood that each Party may, insofar as it is concerned, regulate the exercise of the right to strike by law, provided that any further restriction that this might place on the right can be justified under the terms of Article G.

Article 7, paragraph 2

This provision does not prevent Parties from providing in their legislation that young persons not having reached the minimum age laid down may perform work in so far as it is absolutely necessary for their vocational training where such work is carried out in accordance with conditions prescribed by the competent authority and measures are taken to protect the health and safety of these young persons.

Article 7, paragraph 8

It is understood that a Party may give the undertaking required in this paragraph if it fulfils the spirit of the undertaking by providing by law that the great majority of persons under eighteen years of age shall not be employed in night work.

Article 8, paragraph 2

This provision shall not be interpreted as laying down an absolute prohibition. Exceptions could be made, for instance, in the following cases:

- a if an employed woman has been guilty of misconduct which justifies breaking off the employment relationship;
- b if the undertaking concerned ceases to operate;
- c if the period prescribed in the employment contract has expired.

Article 12, paragraph 4

The words "and subject to the conditions laid down in such agreements" in the introduction to this paragraph are taken to imply *inter alia* that with regard to benefits which are available independently of any insurance contribution, a Party may require the completion of a prescribed period of residence before granting such benefits to nationals of other Parties.

Article 13, paragraph 4

Governments not Parties to the European Convention on Social and Medical Assistance may ratify the Charter in respect of this paragraph provided that they grant to nationals of other Parties a treatment which is in conformity with the provisions of the said convention.

Article 16

It is understood that the protection afforded in this provision covers single-parent families.

Article 17

It is understood that this provision covers all persons below the age of 18 years, unless under the law applicable to the child majority is attained earlier, without prejudice to the other specific provisions provided by the Charter, particularly Article 7.

This does not imply an obligation to provide compulsory education up to the above-mentioned age.

Article 19, paragraph 6

For the purpose of applying this provision, the term “family of a foreign worker” is understood to mean at least the worker’s spouse and unmarried children, as long as the latter are considered to be minors by the receiving State and are dependent on the migrant worker.

Article 20

- 1 It is understood that social security matters, as well as other provisions relating to unemployment benefit, old age benefit and survivor’s benefit, may be excluded from the scope of this article.
- 2 Provisions concerning the protection of women, particularly as regards pregnancy, confinement and the post-natal period, shall not be deemed to be discrimination as referred to in this article.
- 3 This article shall not prevent the adoption of specific measures aimed at removing *de facto* inequalities.
- 4 Occupational activities which, by reason of their nature or the context in which they are carried out, can be entrusted only to persons of a particular sex may be excluded from the scope of this article or some of its provisions. This provision is not to be interpreted as requiring the Parties to embody in laws or regulations a list of occupations which, by reason of their nature or the context in which they are carried out, may be reserved to persons of a particular sex.

Articles 21 and 22

- 1 For the purpose of the application of these articles, the term “workers’ representatives” means persons who are recognised as such under national legislation or practice.
- 2 The terms “national legislation and practice” embrace as the case may be, in addition to laws and regulations, collective agreements, other agreements between employers and workers’ representatives, customs as well as relevant case law.
- 3 For the purpose of the application of these articles, the term “undertaking” is understood as referring to a set of tangible and intangible components, with or without legal personality, formed to produce goods or provide services for financial gain and with power to determine its own market policy.
- 4 It is understood that religious communities and their institutions may be excluded from the application of these articles, even if these institutions are

“undertakings” within the meaning of paragraph 3. Establishments pursuing activities which are inspired by certain ideals or guided by certain moral concepts, ideals and concepts which are protected by national legislation, may be excluded from the application of these articles to such an extent as is necessary to protect the orientation of the undertaking.

- 5 It is understood that where in a state the rights set out in these articles are exercised in the various establishments of the undertaking, the Party concerned is to be considered as fulfilling the obligations deriving from these provisions.
- 6 The Parties may exclude from the field of application of these articles, those undertakings employing less than a certain number of workers, to be determined by national legislation or practice.

Article 22

- 1 This provision affects neither the powers and obligations of states as regards the adoption of health and safety regulations for workplaces, nor the powers and responsibilities of the bodies in charge of monitoring their application.
- 2 The terms “social and socio-cultural services and facilities” are understood as referring to the social and/or cultural facilities for workers provided by some undertakings such as welfare assistance, sports fields, rooms for nursing mothers, libraries, children’s holiday camps, etc.

Article 23, paragraph 1

For the purpose of the application of this paragraph, the term “for as long as possible” refers to the elderly person’s physical, psychological and intellectual capacities.

Article 24

- 1 It is understood that for the purposes of this article the terms “termination of employment” and “terminated” mean termination of employment at the initiative of the employer.
- 2 It is understood that this article covers all workers but that a Party may exclude from some or all of its protection the following categories of employed persons:
  - a workers engaged under a contract of employment for a specified period of time or a specified task;
  - b workers undergoing a period of probation or a qualifying period of employment, provided that this is determined in advance and is of a reasonable duration;
  - c workers engaged on a casual basis for a short period.
- 3 For the purpose of this article the following, in particular, shall not constitute valid reasons for termination of employment:

- a trade union membership or participation in union activities outside working hours, or, with the consent of the employer, within working hours;
  - b seeking office as, acting or having acted in the capacity of a workers' representative;
  - c the filing of a complaint or the participation in proceedings against an employer involving alleged violation of laws or regulations or recourse to competent administrative authorities;
  - d race, colour, sex, marital status, family responsibilities, pregnancy, religion, political opinion, national extraction or social origin;
  - e maternity or parental leave;
  - f temporary absence from work due to illness or injury.
- 4 It is understood that compensation or other appropriate relief in case of termination of employment without valid reasons shall be determined by national laws or regulations, collective agreements or other means appropriate to national conditions.

Article 25

- 1 It is understood that the competent national authority may, by way of exemption and after consulting organisations of employers and workers, exclude certain categories of workers from the protection provided in this provision by reason of the special nature of their employment relationship.
- 2 It is understood that the definition of the term "insolvency" must be determined by national law and practice.
- 3 The workers' claims covered by this provision shall include at least:
- a the workers' claims for wages relating to a prescribed period, which shall not be less than three months under a privilege system and eight weeks under a guarantee system, prior to the insolvency or to the termination of employment;
  - b the workers' claims for holiday pay due as a result of work performed during the year in which the insolvency or the termination of employment occurred;
  - c the workers' claims for amounts due in respect of other types of paid absence relating to a prescribed period, which shall not be less than three months under a privilege system and eight weeks under a guarantee system, prior to the insolvency or the termination of the employment.
- 4 National laws or regulations may limit the protection of workers' claims to a prescribed amount, which shall be of a socially acceptable level.

Article 26

It is understood that this article does not require that legislation be enacted by the Parties.

It is understood that paragraph 2 does not cover sexual harassment.

Article 27

It is understood that this article applies to men and women workers with family responsibilities in relation to their dependent children as well as in relation to other members of their immediate family who clearly need their care or support where such responsibilities restrict their possibilities of preparing for, entering, participating in or advancing in economic activity. The terms “dependent children” and “other members of their immediate family who clearly need their care and support” mean persons defined as such by the national legislation of the Party concerned.

Articles 28 and 29

For the purpose of the application of this article, the term “workers’ representatives” means persons who are recognised as such under national legislation or practice.

Part III

It is understood that the Charter contains legal obligations of an international character, the application of which is submitted solely to the supervision provided for in Part IV thereof.

Article A, paragraph 1

It is understood that the numbered paragraphs may include articles consisting of only one paragraph.

Article B, paragraph 2

For the purpose of paragraph 2 of Article B, the provisions of the revised Charter correspond to the provisions of the Charter with the same article or paragraph number with the exception of:

- a Article 3, paragraph 2, of the revised Charter which corresponds to Article 3, paragraphs 1 and 3, of the Charter;
- b Article 3, paragraph 3, of the revised Charter which corresponds to Article 3, paragraphs 2 and 3, of the Charter;
- c Article 10, paragraph 5, of the revised Charter which corresponds to Article 10, paragraph 4, of the Charter;
- d Article 17, paragraph 1, of the revised Charter which corresponds to Article 17 of the Charter.

Part V

Article E

A differential treatment based on an objective and reasonable justification shall not be deemed discriminatory.

Article F

The terms "in time of war or other public emergency" shall be so understood as to cover also the *threat* of war.

Article I

It is understood that workers excluded in accordance with the appendix to Articles 21 and 22 are not taken into account in establishing the number of workers concerned.

Article J

The term "amendment" shall be extended so as to cover also the addition of new articles to the Charter.

РЕВИДИРАНА ЕВРОПСКА СОЦИЈАЛНА ПОВЕЉА

Стразбур, 3. мај 1996.

Преамбула

Владе потписнице овог документа, као чланице Савета Европе,

Сматрајући да је циљ Савета Европе да постигне веће јединство међу својим чланицама ради очувања и остваривања идеала и принципа који представљају њихово заједничко наслеђе и ради олакшавања њиховог економског и друштвеног развоја, нарочито очувањем и даљим остваривањем људских права и основних слобода;

Сматрајући да су се у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода потписаној у Риму 4. новембра 1950, и Додатним протоколима државе чланице Савета Европе сложиле да обезбеде свом становништву грађанска и политичка права и слободе наведене у тим документима;

Сматрајући да су се Европском социјалном повељом која је отворена за потпис у Торину 18. октобра 1961. године и Додатним протоколима државе чланице Савета Европе сложиле да обезбеде свом становништву социјална права која су прецизирана у тим документима како би побољшали животни стандард и социјално благостање;

Подсећајући да је Министарска конференција о људским правима одржана у Риму 5. новембра 1990. године нагласила потребу да се, с једне стране, очува недељива природа свих људских права било да су она грађанска, политичка, економска, социјална или културна и да се, с друге стране, Европској социјалној повељи пружи свеж подстицај;

Решени да, као што је и одлучено за време Министарске конференције одржане у Торину 21. и 22. октобра 1991. године осавремене и прилагоде суштински садржај Повеље, како би посебно узеле у обзир суштинске социјалне промене до којих је дошло од усвајања текста Повеље;

Увиђајући предност да у Ревидирану повељу, која је замишљена тако да постепено заузме место Европске социјалне повеље, унесу права гарантована Повељом и њеним досадашњим изменама, права гарантована Додатним протоколом из 1988. године и да додају нова права,

Сложиле су се о следећем:

Део I

Стране уговорнице прихватају као циљ своје политике, којем теже свим одговарајућим средствима, како националним, тако и међународним, постизање услова у којима следећа права и принципи могу бити делотворно остварени:

1. Свако мора имати прилику да заради за живот обављањем посла који је слободно изабран.
2. Сви радници имају право на праведне услове рада.

3. Сви радници имају право на безбедне и здраве радне услове.
4. Сви радници имају право на правичну накнаду која је довољна за пристојан животни стандард њих и њихових породица.
5. Сви радници и послодавци имају право на слободу удруживања у националне или међународне организације ради заштите својих економских и социјалних интереса.
6. Сви радници и послодавци имају право на колективно преговарање.
7. Деца и омладина имају право на посебну заштиту од физичких и моралних ризика којима су изложени.
8. Запослене жене, у случају материнства, имају право на посебну заштиту.
9. Свако има право на одговарајућу помоћ приликом професионалне оријентације са циљем да му се помогне у избору занимања које је у складу са његовим личним способностима и интересовањима.
10. Свако има право на одговарајуће погодности приликом професионалне обуке.
11. Свако има право да користи погодности свих мера које му омогућавају да ужива највиши могући доступни стандард здравља.
12. Сви радници и они које они издржавају имају право на социјалну сигурност.
13. Свако без одговарајућих средстава има право на социјалну и медицинску помоћ.
14. Свако има право да користи услуге служби социјалне заштите.
15. Особе са инвалидитетом имају право на независност, социјалну интеграцију и на учешће у животу заједнице.
16. Породица као основна јединица друштва има право на одговарајућу друштвену, правну и економску заштиту ради обезбеђивања свог пуног развоја.
17. Деца и омладина имају право на одговарајућу социјалну, правну и економску заштиту.
18. Држављани сваке од страна уговорница имају право да се баве било којим уносним послом на територији било које друге стране уговорнице на основи једнакости са њеним држављанима, уз ограничења која су заснована на убедљивим економским или друштвеним разлозима.
19. Радници мигранти који су држављани једне од страна уговорница или њихове породице имају право на заштиту и помоћ на територији било које од страна уговорница.
20. Сви радници имају право на једнаке могућности и једнак третман у погледу запошљавања и намештења без дискриминације на основу пола.
21. Радници имају право да буду информисани и консултовани у оквиру свог предузећа.
22. Радници имају право да учествују у одлучивању и унапређивању услова рада и радне средине у свом предузећу.
23. Свако старо лице има право на социјалну заштиту.
24. Сви радници имају право на заштиту у случају престанка радног односа.
25. Сви радници имају право на заштиту својих потраживања у случају несолвентности својих послодаваца.

26. Сви радници имају право на достојанство на раду.
27. Сва лица која имају породичне обавезе, а која су запослена или желе да се запосле имају на то право без дискриминације и, колико год је то могуће, без сукоба између запослења и породичних одговорности.
28. Раднички представници у предузећу имају право на заштиту од радњи штетних по њих као и да им се обезбеде одговарајуће погодности како би обављали своју функцију.
29. Сви радници имају право да буду информисани о поступку у случају колективног отпуштања.
30. Свако има право на заштиту од сиромаштва и социјалне искључености.
31. Свако има право на становање.

Део II

Стране уговорнице прихватају да, на начин како је предвиђено Делом III, преузму обавезе које су наведене у следећим члановима и ставовима:

Члан 1.

Право на рад

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на рад, стране уговорнице обавезују се:

1. да прихвате као један од својих примарних циљева и дужности да обезбеде и очувају што је могуће виши и стабилнији ниво запошљавања у циљу постизања пуне запослености;
2. да ефективно штите право радника да зарађује за живот на послу који је слободно одабрао;
3. да успоставе или очувају бесплатне услуге запошљавања за све раднике;
4. да обезбеде или унапређују одговарајућу професионалну оријентацију, обуку и рехабилитацију.

Члан 2.

Право на правичне услове рада

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на правичне услове рада, стране уговорнице се обавезују:

1. да обезбеде разуман број дневних и недељних радних сати, да се радна недеља постепено смањује до нивоа који дозвољавају пораст продуктивности и други релевантни фактори;
2. да обезбеде плаћене празничне дане;
3. да обезбеде најмање четири недеље плаћеног годишњег одмора;

4. да уклоне ризике приликом обављања изузетно опасних или нездравих занимања, а тамо где то није могуће, да обезбеде или смањивање броја радних сати или додатан број плаћених дана одмора за раднике који су ангажовани на таквим пословима;

5. да обезбеде период недељног одмора који ће, у мери у којој је то могуће, да се поклопи са даном који је традиционално или по обичају дан одмора у тој земљи или том региону;

6. да осигурају да радници буду обавештени у писаној форми, у што је могуће краћем року, а у сваком случају не касније од истека два месеца од датума заснивања радног односа, о суштинским аспектима уговорног или радног односа;

7. да обезбеде да радници који обављају рад током ноћи имају корист од оних мера које уважавају посебну природу таквог рада.

Члан 3.

Право на безбедне и здраве радне услове

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на безбедне и здраве радне услове, државе уговорнице се обавезују, у консултацији са организацијама послодаваца и радника:

1. да формулишу, примене и периодично надгледају јединствену националну политику о безбедности на раду, здрављу на раду и у радној средини.

Првенствени циљ ове политике јесте побољшавање безбедности и здравља на раду и

спречавање незгода и повреда до којих може доћи, а везане су за радно место или се дешавају за време рада, посебно тако што би се смањивали узроци и ризици до којих неминовно долази у радној средини;

2. да донесу прописе у вези са безбедношћу и здрављем;

3. да обезбеде примену таквих прописа мерама одговарајућег надзора;

4. да унапреде постепени развој службе медицине рада за све раднике, која би имала превасходно превентивне и саветодавне функције.

Члан 4.

Право на правичну накнаду

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на правичну накнаду, стране уговорнице обавезују се:

1. да признају право радника на накнаду која ће њима и њиховим породицама обезбедити пристојан животни стандард;

2. да признају право радника на повећану стопу накнаде за прековремени рад, уз могућност изузетака у одређеним случајевима;

3. да признају право мушкарцима и женама на једнаку плату за рад једнаке вредности;

4. да признају право свих радника на разуман период отказног рока у случају прекида радног односа;

5. да дозволе смањење плате само под условима и до износа прописаног националним законодавством или прописима или утврђеног колективним уговорима или арбитражним одлукама.

Остваривање ових права омогућује се слободно договореним колективним уговорима, статутарним механизмима утврђивања висине надница, или другим средствима у складу са националним условима.

Члан 5.

Право на организовање

У намери да обезбеде унапређивање слободе радника и послодаваца да стварају локалне, националне или међународне организације за заштиту својих економских и социјалних интереса и да се прикључују тим организацијама, стране уговорнице се обавезују да својим националним законодавством неће угрожавати, нити га примењивати на начин који угрожава ову слободу. Обим примене гаранција предвиђених овим чланом у односу на полицију одређује се националним законима или прописима. Принцип којим се уређује примена ових гаранција на припаднике војних снага и степен њихове примене на лица у овој категорији такође се утврђује националним законима или прописима.

Члан 6.

Право на колективно преговарање

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на колективно преговарање, стране уговорнице се обавезују:

1. да унапређују заједничке консултације између радника и запослених;
2. да унапређују, када је неопходно и прихватљиво, механизам за добровољне преговоре између послодаваца или организација послодаваца и организација радника, са циљем да се регулишу услови и погодности запошљавања путем колективних уговора;
3. да унапређују успостављање и употребу одговарајућих механизма за помирење и добровољну арбитражу за решавање радних спорова;
и признају
4. право радника и послодаваца на колективну акцију у случају сукоба интереса, укључујући право на штрајк, у складу са обавезама које могу да проистекну из колективних уговора које су претходно закључили.

Члан 7.

Право деце и омладине на заштиту

Да би се обезбедило ефективно остваривање права деце и омладине на заштиту, стране уговорнице се обавезују:

1. да обезбеде да минимални узраст за пријем на посао буде 15 година, уз изузетак за децу која су запослена на прописаним лаким радним местима без штете по њихово здравље, морал или образовање;
2. да обезбеде да минимална старосна доб за пријем на посао буде осамнаест година у односу на прописана радна места која се сматрају опасним и нездравим;
3. да обезбеде да лица која још увек подлежу обавезном образовању не буду запошљавана на таква радна места која би их лишила свих предности образовног процеса;
4. да обезбеде да радно време лица испод 18 година старости буде ограничено у складу са потребама њиховог развоја, а нарочито са њиховом потребом за стручним оспособљавањем;
5. да признају право младих радника и приправника на правичну зараду или друга одговарајућа примања;
6. да обезбеде да се време које младе особе проведу на стручном оспособљавању за време уобичајеног радног времена уз сагласност послодавца сматра саставним делом радног дана;
7. да обезбеде да запослена лица млађа од 18 година имају право на најмање четири недеље плаћеног годишњег одмора;
8. да обезбеде да се лица испод 18 година старости не запошљавају на радна места која подразумевају ноћни рад, изузимајући одређена занимања дефинисана националним законима и прописима;
9. да обезбеде да лица испод 18 година старости запослена на радним местима прописаним националним законима или прописима подлежу редовној здравственој контроли;
10. да обезбеде посебну заштиту од физичких и моралних опасности којима су изложена деца и млади људи, а нарочито од оних опасности које, непосредно или посредно, настају као резултат њиховог рада.

Члан 8.

Право запослених жена на заштиту материнства

У намери да обезбеде ефективно остваривање права запослених жена на заштиту материнства, стране уговорнице обавезују се:

1. да обезбеде запосленим женама, или путем плаћеног одсуства, или путем адекватних давања из социјалног осигурања или из јавних фондова, да користе одсуство пре и после рођења детета у укупној дужини од најмање 14 недеља;
2. да сматрају незаконитим ако послодавац жени уручи обавештење о отказу у периоду од тренутка када је обавестила свог послодавца да је у другом стању до истека њеног породилског одсуства или уколико јој уручи обавештење о отказу уз отказни рок који истиче за време таквог одсуства;
3. да обезбеде да мајке које негују своју децу имају право на довољно слободног времена за те сврхе;
4. да регулишу запошљавање трудница, жена које су недавно родиле дете и оне које негују своје дете, за рад у ноћној смени;

5. да забране запошљавање трудних жена, жена које су недавно родиле дете или оних које негују своју децу, у подземним рудницима и на свим другим радним местима која за њих нису адекватна а из разлога што су опасна, нездрава или исцрпљујућа, и да предузму одговарајуће мере да заштите право ових жена на запошљавање.

Члан 9.

Право на професионалну оријентацију

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на професионалну оријентацију, стране уговорнице обавезују се да обезбеде, или унапређују, према потреби, службу која ће помагати свим лицима, укључујући и особе са инвалидитетом, да решавају проблеме избора занимања и напредовања у послу, узимајући у обзир карактеристике појединаца и њихов однос према професионалним могућностима: ова помоћ треба да буде доступна бесплатно, како омладини, укључујући школску децу, тако и одраслима.

Члан 10.

Право на професионалну обуку

У намери да се обезбеди ефективно остваривање права на професионалну обуку, стране уговорнице се обавезују:

1. да обезбеде или унапређују, према потреби, техничку и професионалну обуку свих лица, укључујући особе са инвалидитетом, у консултацији са организацијама послодаваца и радника, и да обезбеде капацитете за приступ вишем техничком и универзитетском образовању у зависности искључиво од индивидуалних способности;
2. да обезбеде или унапређују систем приправничког рада и других систематских облика обуке младих у различитим занимањима;
3. да обезбеде или унапређују, према потреби:
  - а) адекватне и доступне могућности за обуку одраслих радника;
  - б) посебне могућности за преквалификацију одраслих радника која је потребна због технолошког развоја или нових трендова у запошљавању;
4. да обезбеде или унапређују, према потреби, посебне мере за преквалификацију и реинтеграцију дугорочно незапослених лица;
5. да подстичу пуно коришћење могућности које су обезбеђене одговарајућим мерама, као што су:
  - а) смањење или укидање свих такси и других надокнада;
  - б) пружање финансијске помоћи у одговарајућим случајевима;
  - ц) укључивање времена проведеног на додатној обуци, коју радник похађа на захтев послодавца, у редовне радне сате, за време трајања радног односа;
  - д) обезбеђивање, путем одговарајућег надзора, у консултацији са организацијама послодаваца и радника, ефикасно приправничког стажа и других видова обуке младих радника, и адекватну заштиту младих радника уопште.

Члан 11.

Право на заштиту здравља

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на заштиту здравља, стране уговорнице обавезују се да, било саме било у сарадњи са јавним или приватним организацијама, предузму одговарајуће мере којима треба, интер алиа:

1. да уклоне у највећој могућој мери узроке лошег здравља;
2. да обезбеде саветодавне и образовне погодности за унапређивање здравља и подстицање индивидуалне одговорности по питањима здравља;
3. да спрече у највећој могућој мери епидемска, ендемска и друга обољења, као и несрећне случајеве.

Члан 12.

Право на социјалну сигурност

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на социјалну сигурност стране уговорнице се обавезују:

1. да успоставе или одржавају систем социјалне сигурности;
2. да одржавају систем социјалне сигурности на задовољавајућем нивоу, барем на оном који је неопходан за ратификацију Европског кодекса социјалне сигурности;
3. да настоје да поступно подигну систем социјалне сигурности на виши ниво;
4. да предузму кораке, закључивањем одговарајућих билатералних и мултилатералних споразума, или на други начин, и зависно од услова постављених у таквим споразумима, да обезбеде:
  - а) једнак третман држављана других држава уговорница са третманом сопствених држављана у погледу права социјалну сигурност, укључујући и задржавање погодности које проистичу из законодавства о социјалној сигурности, без обзира на кретања које заштићена лица могу да предузму између територија страна уговорница;
  - б) додељивање, одржавање и наставак права из социјалне сигурности таквим средствима као што је сабирање стажа осигурања или радног стажа навршених према прописима сваке од страна уговорница.

Члан 13.

Право на социјалну и медицинску помоћ

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на социјалну и медицинску помоћ, стране уговорнице се обавезују:

1. да обезбеде да свако лице које нема адекватна средства за живот и које није у стању да обезбеди таква средства сопственим напорима или из других

извора, нарочито повластице из шеме социјалне сигурности, добије адекватну помоћ и, у случају болести, помоћ која му је неопходна;

2. да обезбеде да лица која добијају помоћ из претходног става, неће по том основу трпети било какво смањивање својих политичких или социјалних права;

3. да обезбеде да свако лице може преко одговарајуће јавне или приватне службе да добије савете и личну помоћ који су му потребни ради спречавања, отклањања или ублажавања личне или породичне оскудице;

4. да примене одредбе наведене у ставовима 1., 2. и 3. овог члана, на равноправној основи према својим држављанима и држављанима других страна уговорница који бораве законито на тој територији, у складу са обавезама према Европској конвенцији о социјалној и медицинској помоћи, потписаној у Паризу 11. децембра 1953.

Члан 14.

Право на бенефиције из службе социјалног старања

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на бенефиције из социјалног старања, стране уговорнице обавезују се:

1. да унапређују или обезбеде службе које, методама социјалног рада, могу да допринесу социјалном старању и развоју како појединаца тако и група у заједници, и њиховом прилагођавању друштвеној средини;

2. да подстичу учешће појединаца и добровољних или других организација у успостављању и одржавању таквих служби.

Члан 15.

Право особа са инвалидитетом на независност, социјалну интеграцију и учешће у животу заједнице

У намери да се обезбеди ефективно остваривање права особа са инвалидитетом, без обзира на узраст или природу инвалидитета, на независност, социјалну интеграцију и учешће у животу заједнице, стране уговорнице посебно се обавезују:

1. да предузму неопходне мере како би обезбедиле особама са инвалидитетом потребно усмерење, образовање и професионалну обуку, у оквиру редовних механизма када год је то могуће, или, када то није могуће, помоћу специјализованих тела, јавних или приватних;

2. да унапреде њихов приступ запошљавању путем свих мера којима се послодавци подстичу да запосле и да задрже у радном односу особе са инвалидитетом у редовној радној средини и да прилагоде радне услове потребама особа са инвалидитетом или, када тако нешто није могуће због тежине инвалидитета, организовањем или стварањем посебне врсте запошљавања прилагођене тежини инвалидности. У одређеним ситуацијама такве мере могу обухватити посебан распоред и службе подршке;

3. да унапреде њихову пуну социјалну интеграцију и учешће у животу заједнице посебно таквим мерама, укључујући и техничку помоћ, које имају за циљ да превазиђу баријере у споразумевању и покретљивости и да омогуће приступ транспорту, стамбеном смештају, културним активностима и разоноди.

Члан 16.

Право породице на социјалну, правну и економску заштиту

У намери да се обезбеде неопходни услови за пун развој породице, која је основна јединица друштва, стране уговорнице обавезују се да унапређују економску, правну и социјалну заштиту породичног живота таквим средствима као што су социјалне и породичне повластице, пореске обавезе, обезбеђивање породичног смештаја, повластице за новосклопљене бракове и друге одговарајуће мере.

Члан 17.

Право деце и омладине на социјалну, законску и економску заштиту

У намери да обезбеде ефективно остваривање права деце и омладине да одрастају у окружењу које подстиче пун развој њихове личности и њихових физичких и менталних способности, стране уговорнице се обавезују да, директно или у сарадњи са јавним и приватним организацијама, предузимају одговарајуће и неопходне мере које имају за циљ:

1.

а) да осигурају да деца и омладина, узимајући у обзир права и дужности њихових родитеља, добију бригу, помоћ, образовање и обуку који су им потребни, нарочито кроз обезбеђивање оснивања и одржавања установа и служби довољних и одговарајућих за ову намену;

б) да заштите децу и омладину од запостављања, насиља и искоришћавања;

ц) да обезбеде заштиту и посебну помоћ државе за децу и младе који су привремено или трајно лишени породичне подршке;

2. да обезбеде деци и младима бесплатно основно и средње образовање, као и да охрабрују редовно похађање наставе.

Члан 18.

Право на уносан посао на територији друге стране уговорнице

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на обављање уносног посла на територији било које друге стране уговорнице, стране уговорнице се обавезују:

1. да примене постојеће прописе у либералном духу;

2. да поједноставе постојеће формалности и да смање или укину судске таксе и друге трошкове које плаћају страни радници или њихови послодавци;

3. да либерализују, индивидуално или колективно, прописе који регулишу запошљавање страних радника,

и да признају

4. право својим држављанима да напусте земљу и да се ангажују на уносном послу на територији других страна уговорница.

Члан 19.

Право радника миграната и њихових породица на заштиту и помоћ

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника миграната и њихових породица на заштиту и помоћ на територији било које друге стране уговорнице, стране уговорнице обавезују се:

1. да имају или да се увере да имају адекватне и бесплатне службе за пружање помоћи овим радницима, нарочито у прибављању прецизних информација, и да предузму све неопходне кораке, колико им то дозвољавају национални закони и прописи, против пропаганде која доводи у заблуду у вези са емиграцијом и имиграцијом;

2. да усвоје одговарајуће мере у оквиру своје надлежности како би олакшали одлазак, пут и пријем ових радника и њихових породица, и да омогуће, у оквиру своје надлежности, одговарајуће службе здравствене и медицинске заштите и добре хигијенске услове за време пута;

3. да унапреде, колико је то могуће, сарадњу између социјалних служби, јавних и приватних, у земљама емиграције и земљама имиграције;

4. да обезбеде за раднике који законито бораве на њиховим територијама у мери у којој су та питања регулисана законом или прописима или су подложна контроли органа управних власти, третман који није мање повољан од третмана који имају њихови држављани у погледу:

а) накнаде и других услова запошљавања и рада;

б) чланства у синдикатима и уживања права од колективног преговарања;

ц) смештаја;

5. да обезбеде за ове раднике, који у складу са законом бораве на њиховој територији, третман који није мање повољан од третмана који имају њихови држављани у погледу такси за запошљавање, обавеза или доприноса који се плаћају за запослена лица;

6. да обезбеде, у највећој могућој мери, спајање породице страног радника коме је дозвољено да се настани на територији те земље;

7. да обезбеде за раднике који у складу са законом бораве на њиховој територији третман који није мање повољан од третмана који имају њихови држављани у погледу правних поступака који се тичу питања наведених у овом члану;

8. да обезбеде да радници који у складу са законом бораве на њиховој територији не буду протерани, сем ако угрожавају националну безбедност или направе преступ против јавног интереса или морала;

9. да дозволе, у оквиру правних ограничења, трансфер делова зарада и уштеда таквих радника према њиховој жељи;

10. да прошире заштиту и помоћ предвиђене овим чланом на samozaposlene мигранте, у обиму у којем се ове мере на њих могу применити;

11. да за потребе радника миграната и чланова њихових породица унапреде или омогуће наставу националног језика земље пријема, или уколико постоји неколико званичних језика у тој земљи, једног од ових језика;

12. да, за потребе деце радника миграната унапреде или омогуће, колико год је то изводљиво у пракси, наставу матерњег језика радника миграната.

Члан 20.

Право на једнаке могућности и једнак третман у питањима запошљавања и рада без дискриминације по основу пола

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на једнаке могућности и једнак третман у питањима запошљавања и рада без дискриминације по основу пола, стране уговорнице се обавезују да признају то право и предузму одговарајуће мере да обезбеде или унапреде његову примену у следећим областима:

- а) приступ запошљавању, заштита од отпуштања и враћање на рад;
- б) професионално усмеравање, обука, преквалификација и рехабилитација;
- ц) услови запошљавања или радни услови, укључујући и надокнаду;
- д) развој каријере који подразумева и унапређења.

Члан 21.

Право на информисање и консултовање

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника да буду информисани и консултовани у оквиру својих предузећа, стране уговорнице се обавезују да усвоје или подстакну мере које омогућују радницима или њиховим представницима, у складу са националним законодавством или праксом:

- а) да буду редовно или у одговарајућем тренутку информисани на разумљив начин о економској и финансијској ситуацији у предузећу које их запошљава, при чему се подразумева да откривање одређених информација које би могле бити штетне по предузеће може да се ускрати или сматра поверљивим и
- б) да буду правовремено консултовани о предложеним одлукама које би могле значајно утицати на интересе радника, посебно о оним одлукама које би могле да имају значајан утицај на ситуацију у погледу радног односа у предузећу.

Члан 22.

Право учешћа у одлучивању о радним условима и радној средини и њиховом побољшавању

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника да учествују у одлучивању о радним условима и радној средини и њиховом побољшавању у оквиру предузећа, стране уговорнице се обавезују да усвоје или подстакну

мере које омогућују радницима или њиховим представницима да, у складу са националним законодавством и праксом, допринесу:

- а) одлучивању о радним условима, организацији рада и радној средини и њиховом побољшавању;
- б) заштити здравља и безбедности у предузећу;
- ц) организацији друштвених и друштвено-културних служби и погодности у оквиру предузећа;
- д) надзору над применом прописа о овим питањима.

Члан 23.

Право старијих лица на социјалну заштиту

У намери да обезбеде ефективно остваривање права старијих лица на социјалну заштиту, стране уговорнице се обавезују да усвоје или подстакну, директно или у сарадњи са јавним и приватним организацијама, одговарајуће мере које имају за циљ да омогуће старијим лицима да остану пуноправни чланови друштва колико год је то могуће, путем:

- а) адекватних материјалних средстава која им омогућују да пристојно живе и активно учествују у јавном, друштвеном и културном животу;
- б) пружања информација о услугама и погодностима која стоје на располагању старијим лицима као и о могућностима коришћења истих;

Да омогуће старијим лицима да слободно одаберу свој начин живота и да воде независан живот у свом породичном окружењу све док то желе и могу, путем:

- а) обезбеђивања смештаја у складу са њиховим потребама и здравственим стањем или одговарајуће подршке за адаптацију њиховог стамбеног смештаја;
- б) пружања здравствене заштите и услуга које су им потребне у њиховом стању;

да гарантују старијим лицима која живе у установама одговарајућу подршку, уз пуно поштовање њихове приватности и учешће у одлучивању о питањима која се тичу животних услова у тим установама.

Члан 24.

Право на заштиту у случајевима престанка радног односа

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника на заштиту у случајевима престанка радног односа, стране уговорнице се обавезују да признају:

- а) право свих радника да не дође до престанка радног односа без ваљаних разлога који су везани за њихове способности или понашање или су заснивани на оперативним захтевима предузећа, установе или службе;
- б) право радника чији је радни однос престао без одговарајућег разлога на адекватну надокнаду или одговарајућу помоћ.

У овом циљу стране уговорнице се обавезују да осигурају да радници који сматрају да је њихов радни однос престао без ваљаног разлога имају право на жалбу непристрасном телу.

Члан 25.

Право радника на заштиту њихових потраживања у случају несолвентности послодавца

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радника на заштиту њихових потраживања у случају несолвентности њиховог послодавца, стране уговорнице се обавезују да обезбеде да потраживања радника која произлазе из уговора о раду или радног односа, гарантује нека гарантна институција или да се гарантују неким другим обликом ефективне заштите.

Члан 26.

Право на достојанство на раду

У намери да обезбеде ефективно остваривање права свих радника на заштиту њиховог достојанства на раду, стране уговорнице се обавезују да, у консултацијама са организацијама послодаваца и радника:

1. унапређују свест, информисаност и спречавање сексуалног узнемиравања на радном месту или у вези са радом и да предузму све одговарајуће мере за заштиту радника од таквог понашања;
2. унапређују свест, информисаност и да спречавају понављано неприхватљиво или изразито негативно и увредљиво понашање против појединих радника на радном месту или у вези са послом као и да предузму све одговарајуће мере да заштите раднике од таквог понашања.

Члан 27.

Право радника са породичним обавезама на једнаке могућности и једнак третман

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на једнакост у могућностима и третману запослених мушкараца и жена са породичним обавезама и између таквих и других радника, стране уговорнице се обавезују:

1. да предузму одговарајуће мере:
  - а) да омогуће радницима са породичним обавезама да заснују радни однос и остану у њему, као и да поново заснују радни однос после одсуства због породичних обавеза, укључујући и мере у области професионалног усмерања и обуке;
  - б) да узму у обзир њихове потребе у смислу услова запошљавања и социјалне сигурности;
  - ц) да развију или да унапреде услуге, јавне или приватне, посебно у домену чувања деце или других облика дечје заштите;

2. да обезбеде за било ког родитеља да добије у периоду после породилског одсуства, родитељско одсуство током којег би се старао о детету, чија дужина и услови треба да се одређују у складу са националним законодавством, колективним уговорима или праксом;

3. да обезбеди да породичне обавезе не могу, као такве, представљати ваљан разлог престанка радног односа.

Члан 28.

Право радничких представника на заштиту у предузећу и на додељивање адекватних погодности

У намери да обезбеде ефективно остваривање права радничких представника да обављају своје функције, стране уговорнице се обавезују да обезбеде да у предузећу:

а) раднички представници уживају ефективну заштиту од радњи које су по њих штетне, укључујући отпуштање засновано на њиховом статусу или активностима радничких представника у предузећу;

б) добију одговарајуће погодности које им омогућавају правовремено и ефикасно обављање својих функција узимајући у обзир систем привредних односа у земљи и потребе, величину и могућности дотичног предузећа.

Члан 29.

Право на информисање и консултације у случајевима колективног отпуштања

У намери да се обезбеди ефективно остваривање права радника да буду обавештени и консултовани у ситуацијама колективног отпуштања, стране уговорнице се обавезују да обезбеде да послодавци обавесте и консултују радничке представнике, благовремено и пре него што дође до колективног отпуштања, о начинима и средствима да се избегне колективно отпуштање или за ограничавање такве појаве и ублажавање њених последица, на пример, увођењем одговарајућих социјалних мера, нарочито са циљем прераспоређивања на друга радна места или преквалификацију заинтересованих радника.

Члан 30.

Право радника на заштиту од сиромаштва или социјалне искључености

У намери да се обезбеди ефективно остваривање права на заштиту од сиромаштва и социјалне искључености, стране се обавезују:

а) да предузму мере, у оквиру свеобухватног и усклађеног приступа, за унапређивање ефективног приступа, нарочито запошљавању, смештају, образовању, обуци, култури и социјалној и медицинској помоћи за лица која живе или су у опасности да почну да живе у условима социјалне искључености или сиромаштва, као и њихових породицама;

б) да преиспитују ове мере у циљу њиховог прилагођавања по потреби.

Члан 31.

Право на становање

У намери да обезбеде ефективно остваривање права на становање, стране уговорнице се обавезују да преузимају мере које имају за циљ:

1. унапређивање приступа стамбеном смештају одговарајућег стандарда;
2. спречавање или умањивање појаве бескућника, како би се она постепено уклонила;
3. да учине да цене стамбеног смештаја буду доступне онима који немају довољно средстава.

Део III

Члан А

Обавезе

1. Узимајући у обзир члан Б, свака од страна уговорница се обавезује:

а) Да сматра Део I ове Повеље за декларацију циљева чијем ће остварењу тежити свим одговарајућим средствима, како је речено у уводном ставу овог Дела;

б) да се сматра обавезаном на поштовање најмање шест од следећих девет чланова Дела II ове Повеље – чл. 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 и 20;

ц) да се сматра обавезаном на поштовање још једног броја чланова или нумерисаних ставова Дела II Повеље који може сама да одабере, под условом да укупни број чланова или нумерисаних ставова на које се обавезе није мањи од шеснаест чланова или шездесет три нумерисана става.

2. Чланови и ставови који су одабрани у складу са подставовима б) и ц) става 1. овог члана биће достављени генералном секретару Савета Европе у време депоновања инструмента ратификације, прихватања и сагласности.

3. Свака страна може, у неком каснијем тренутку, изјавити у обавештењу које упути генералном секретару да се обавезује на поштовање било којих других чланова или нумерисаних ставова Дела II које још није прихватила у складу са условима става 1 овог члана. Ове накнадно преузете обавезе сматрају се саставним делом ратификације, прихватања или сагласности и производе исте ефекте првог дана месеца од истека месец дана од датума обавештења.

4. Свака страна обавезна је да има систем инспекције рада који одговара националним условима.

Члан Б

Везе са Европском социјалном повељом и Додатним протоколом из 1988.

1. Ниједна страна уговорница Европске социјалне повеље или Додатног протокола од 5. маја 1988. не може ратификовати, приступити или прихватити ову Повељу а да се не сматра обавезаном на поштовање, у најмањој мери оних одредаба које кореспондирају са одредбама Европске социјалне повеље и, када то одговара, Додатног протокола на које се обавезала.
2. Прихватање обавеза на основу било које одредбе ове Повеље, од датума ступања на снагу ових обавеза за дотичну страну уговорницу, производи дејство престанка примене одговарајућих одредаба Европске социјалне повеље и, када то одговара, Додатног протокола у односу на дотичну страну уговорницу, у случају када се она обавезала на поштовање једног или оба ова инструмента.

Део IV

Члан Ц

Надзор над применом обавеза садржаних у овој Повељи

Примена правних обавеза садржаних у овој Повељи подлеже истом надзору као и у случају Европске социјалне повеље.

Члан Д

Колективне жалбе

1. Одредбе Додатног протокола уз Европску социјалну повељу које предвиђају систем колективних жалби примењују се на обавезе из Повеље а за државе које су ратификовале Протокол.
2. Држава која није прихватила Додатни протокол уз Европску социјалну повељу који предвиђа систем колективних жалби, може, у тренутку када депонује инструменте ратификације сагласности или прихватања, Повеље, или накнадно, да изјави у посебном обавештењу које упути генералном секретару Савета Европе да прихвата надзор над поштовањем обавеза садржаних у Повељи у складу са процедуром коју предвиђа поменути Протокол.

Део V

Члан Е

Недискриминација

Остваривање права предвиђених овом Повељом обезбеђује се без икакве дискриминације на основу расе, боје, пола, језика, вере, политичког или другог

мишљења, националног или социјалног порекла, здравља, припадности националној мањини, рођењу или другом статусу.

Члан Ф

Дерогација у време рата или јавне опасности

1. У време рата или друге јавне опасности која угрожава живот нације, било која страна уговорница може да предузме мере којима поништава своје обавезе према овој Повељи до обима који је стриктно одређен околностима дате ситуације, под условом да такве мере нису у супротности са њеним другим обавезама према међународном праву.

2. Свака страна уговорница која је користила право дерогације обавезна је да у разумном року редовно обавештава генералног секретара о мерама које је предузела и о разлозима њиховог предузимања. Осим тога обавезна је да обавести генералног секретара када оне више нису на снази и о поновној примени прихваћених одредаба Повеље.

Члан Г

Ограничења

1. Ефективно остваривање права и принципа из Дела I и њихова практична примена предвиђена одредбама Дела II не подлежу никаквим ограничењима која у тим деловима нису предвиђена, осим оних која су предвиђена законом и неопходна у демократском друштву ради заштите права и слобода других или ради заштите јавног интереса, националне безбедности, јавног здравља, или морала.

2. Ограничења која се овом Повељом дозвољавају у погледу права и обавеза у њој предвиђених не примењују се у друге сврхе, сем предвиђених.

Члан Х

Односи између Повеље и унутрашњег права или међународних споразума

Одредбе ове Повеље не доводе у питање унутрашње право или било који билатерални или мултилатерални уговор, конвенцију или споразум који су већ на снази, или могу ступити на снагу, а пружају повољнији третман заштићеним особама.

Члан И

Извршење преузетих обавеза

1. Без довођења у питање метода примене предвиђених овим члановима, релевантне одредбе чланова од 1 – 31 Дела II ове Повеље примењују се на следећи начин:

- а) законима или прописима;
- б) споразумима између послодаваца или организација послодаваца са радничким организацијама;
- ц) комбинацијом ова два метода;
- д) осталим одговарајућим методама.

2. Сматраће се да је поштовање обавеза које произилазе из одредаба члана 2. ст. 1, 2, 3, 4, 5 и 7, члана 7. ст. 4, 6 и 7, члана 10. ст. 1, 2, 3 и 5 и чл. 21. и 22. Дела II ове Повеље правоснажно ако се ове одредбе примењују сходно ставу 1. овог члана на велику већину заинтересованих радника.

Члан Ј

Амандмани

1. Сваки амандман на Делове I и II ове Повеље који има за циљ проширење права зајамчених овом Повељом као и било који амандман на Делове III - VI, који предложи страна уговорница или Владин комитет, доставља се генералном секретару Савета Европе, који га прослеђује уговорницама Повеље.

2. Сваки амандман предложен у складу са одредбама претходног става разматра Владин комитет и предложени текст подноси Комитету министара на усвајање после консултација са Парламентарном скупштином. Пошто га Комитет министара одобри, текст се упућује странама уговорницама на усвајање.

3. Сваки амандман на Делове I и II ове Повеље ступа на снагу, у односу на оне стране које су га прихватиле, првог дана у месецу након истека периода од месец дана после датума када су три стране уговорнице обавестиле генералног секретара да су га прихватиле.

У случају других страна уговорница које га накнадно прихвате, амандман ступа на снагу првог дана у месецу након истека периода од месец дана од датума када је та страна обавестила генералног секретара о свом прихватању.

4. Сви амандмани на делове III - VI ове Повеље ступају на снагу првог дана месеца након истека периода од месец дана од датума када су све државе обавестиле генералног секретара о његовом прихватању.

Део VI

Члан К

Потпис, ратификација и ступање на снагу

1. Ову Повељу могу да потпишу државе чланице Савета Европе. Она подлеже поступку ратификације, прихватања и давања сагласности. Инструменти ратификације, прихватања или сагласности депонују се код генералног секретара Савета Европе.

2. Ова Повеља ступа на снагу првог дана месеца након истека периода од месец дана после датума када три државе чланице Савета Европе дају свој пристанак на обавезивање Повељом у складу са претходним ставом.
3. У погледу сваке државе чланице која касније изјави да је спремна да се обавезе на поштовање Повеље, она ступа на снагу првог дана месеца након истека периода од месец дана од датума депоновања њених инструмената ратификације, прихватања или сагласности.

Члан Л

Територијална примена

1. Ова Повеља примењује се на матичној територији сваке стране уговорнице. Свака потписница може, у време потписивања или депоновања инструмената ратификације, прихватања или сагласности, да у изјави за генералног секретара Савета Европе одреди територију коју сматра својом матичном територијом за ову сврху.
2. Свака страна уговорница може, у време потписивања или депоновања инструмената ратификације, прихватања или сагласности, или накнадно, да путем обавештења упућеног генералном секретару Савета Европе изјави да се примена Повеље у целости или неком њеном делу проширује на територију која није матична или на територије наведене у изјави за чије је међународне односе она одговорна или за које преузима међународну одговорност. Она ће у декларацији одредити чланове или ставове Дела II Повеље које прихвата као обавезујуће у погледу територија наведених у декларацији.
3. Примена Повеље се проширује на територију или територије наведене у гореспоменутој изјави почев од првог дана у месецу од истека периода од месец дана од датума пријема обавештења о таквој изјави код генералног секретара.
4. Свака страна уговорница може касније да изјави путем обавештења упућеног генералном секретару Савета Европе да у погледу једне или више територија на које је примена Повеље проширена у складу са ставом 2 овог члана, прихвата као обавезујуће све чланове или нумерисане ставове које још није прихватила у погледу те територије или тих територија. Ове обавезе дате накнадно сматрају се саставним делом првобитне изјаве у погледу територије о којој је реч, и постају правоснажне од првог дана месеца од истека периода од месец дана од датума пријема обавештења код генералног секретара.

Члан М

Отказивање

1. Свака страна уговорница може отказати Повељу тек на крају петогодишњег периода од датума када је Повеља за њу ступила на снагу, или на крају сваког наредног периода од две године и, у сваком случају, шест месеци после обавештења Генералног секретара Савета Европе о чему он обавештава друге стране уговорнице.
2. Свака страна уговорница може у складу са одредбама наведеним у претходним ставовима да откаже сваки члан или став Дела II ове Повеље који је усвојила, под условом да број чланова или ставова који обавезују страну

уговорницу никада није мањи од шеснаест у претходном и шездесет три у потоњем случају, као и да ће овај број чланова или ставова и даље подразумевати чланове које је страна уговорница одабрала међу онима који су посебно поменути у члану А, став 1, подстав (б).

3. Свака страна уговорница може да откаже постојећу Повељу или било који од њених чланова или ставова из Дела II Повеље, под условима наведеним у ставу 1 овог члана у погледу било које територије на коју је поменута Повеља примењива изјавом која је дата у складу са ставом 2 члана Л.

Члан Н

Додатак

Додатак уз ову Повељу представља њен саставни део.

Члан О

Обавештења

Генерални секретар Савета Европе обавештава државе чланице Савета Европе и генералног директора Међународне организације рада о:

- а) сваком потпису;
- б) сваком депоновању инструмената ратификације, или прихватања или сагласности;
- ц) сваком датуму ступања на снагу ове Повеље у складу са чланом К;
- д) свакој изјави датој у примени члана А ст. 2 и 3, члана Д ст. 1 и 2, члана Ф става 2 и члана Л ст. 1, 2, 3 и 4;
- е) сваком амандману у складу са чланом Ј;
- ф) сваком отказивању у складу са чланом М;
- г) сваком другом поступку, обавештењу или допису у вези са овом Повељом.

Као потврду наведеног, сведоци, долепотписани, прописно овлашћени пуномоћници, потписали су ову измењену Повељу.

Сачињено у Стразбуру, 3. маја 1996. године на енглеском и француском језику, при чему су оба текста подједнако веродостојна, у једном примерку који се депонује у архив Савета Европе. Генерални секретар доставља оверену копију свакој држави чланици Савета Европе и генералном директору Међународне организације рада.

Додатак измењеној Европској социјалној повељи (ревидирана)

Обим измењене Европске социјалне повеље (ревидирана) у погледу заштићених лица

1. Не доводећи у питање члан 12. став 4. и члан 13. став 4. особе које су заштићене чл. од 1. до 17. и од 20. до 31. подразумевају и странце само док су држављани других држава чланица који имају закониту дозволу боравка или

редован радни однос у оквиру територије дотичне државе, подразумевајући да би ове чланове требало тумачити у светлу одредаба чланова 18. и 19. Ово тумачење неће ограничити примену сличних одредаба од стране држава уговорница и на друга лица.

2. Свака страна ће доделити лицима која имају положај избеглица према Конвенцији о статусу избеглица која је потписана 28. јула 1951. године у Женеви и Протоколу од 31. јануара 1967. године и законито бораве на њеној територији најповлашћенији могући третман, а у сваком случају не слабији од положаја у складу са обавезама које су прихватиле државе чланице поменуте Конвенције и у складу са свим осталим међународним инструментима који се примењују на ове избеглице.

3. Свака страна ће доделити лицима без држављанства у смислу Конвенције о статусу лица без држављанства, сачињене у Њујорку 28. септембра 1954. године, и који законито бораве на њеној територији, најповољнији могући третман, а у сваком случају не мање повољан од третмана у складу са обавезама које су стране прихватиле у складу са поменутим инструментом и осталим међународним инструментима који се примењују на лица без држављанства.

Део I став 18. и Део II

Члан 18. став 1.

Сматра се да се ове одредбе не односе на питање уласка на територије страна уговорница и да не доводе у питање одредбе Европске конвенције о настањивању која је потписана у Паризу 13. децембра 1955. године.

Део II

Члан 1. став 2.

Ова одредба се не може тумачити као забрана или овлашћење за било какву клаузулу или праксу у вези са синдикалном заштитом.

Члан 2. став 6.

Стране могу да предвиде да се ове одредбе не примењују:

- а) На раднике који имају уговорни однос или радни однос чија укупна дужина не прелази један месец и/или са радном недељом која није дужа од осам часова;
- б) када је уговор или радни однос узрочне или специфичне природе уколико је, у овим случајевима, изостанак примене оправдан објективним разлозима.

Члан 3. став 4.

Сматра се да се, за потребе ове одредбе, функције организација и услови рада ових служби утврђују националним законима и прописима, колективним уговорима или на друге начине који одговарају националним условима.

Члан 4. став 4.

Сматра се да се ова одредба не може тумачити као забрана тренутног отказа у случају озбиљних прекршаја.

Члан 4. став 5.

Сматра се да страна уговорница испуњава обавезе које подразумева овај став уколико се не дозволи да се великој већини радника смањи плата на основу закона или колективног уговора или арбитражне одлуке, уз изузетак оних лица која нису предмет ове одредбе.

Члан 6. став 4.

Сматра се да свака страна уговорница може, у мери у којој се то на њу односи, да регулише уживање права на штрајк законом, под условом да било које друго ограничење дотичног права може да буде оправдано у складу са условима које предвиђа члан Г.

Члан 7. став 2.

Ова одредба не спречава стране уговорнице да у свом законодавству предвиде да младе особе које још нису досегле минимални предвиђени узраст могу обављати рад само уколико је такав рад апсолутно неопходан за њихову професионалну обуку и када се тај рад спроводи у складу са условима које су прописале надлежне власти а када су преузете мере да се заштите здравље и безбедност ових младих особа.

Члан 7. став 8.

Сматра се да страна уговорница испуњава обавезу предвиђену овим ставом уколико испуњава дух ове обавезе тако што законом предвиди да се велика већина особа млађих од осамнаест година не запошљава на ноћном раду.

Члан 8. став 2.

Ова одредба не може се тумачити као да прописује апсолутну забрану. Изузеци су могући, на пример, у следећим случајевима:

- а) Ако је запослена жена крива за неправилности које оправдавају престанак радног односа;
- б) ако је дотично предузеће престало да постоји;
- ц) ако је истекао период који је предвиђен уговором о раду.

Члан 12. став 4.

Под изразом „зависно од услова постављених таквим споразумима” у уводу овог става подразумева се да између осталог, у погледу погодности које су доступне независно од доприноса од осигурања, страна уговорница може захтевати да се наврши прописани период боравка пре него што се доделе такве погодности држављанима других страна.

Члан 13. став 4.

Владе које нису чланице Европске конвенције о социјалној и медицинској помоћи могу ратификовати Повељу у односу на овај став ако обезбеде држављанима других страна третман који је у складу са одредбама поменуте Конвенције.

Члан 16.

Сматра се да заштита предвиђена овом одредбом подразумева породице са једним родитељем.

Члан 17.

Сматра се да ова одредба штити све особе млађе од осамнаест година, осим ако се, према закону који се примењује на децу већина остварује раније, не доводећи у питање остале посебне одредбе Повеље, посебно члан 7. Ово не подразумева обавезу да се обезбеди обавезно образовање до гореспоменутог узраста.

Члан 19. став 6.

Ради примене ове одредбе, подразумева се да израз “породица страног радника” обухвата макар брачног друга и децу која нису у браку, све док се сматрају малолетницима у држави у којој су док их издржава радник мигрант.

Члан 20.

1. Сматра се да питања социјалне сигурности, као и друге одредбе које се односе на доприносе у случају незапослености, старости и опстанка, могу да се изузму из предмета овог члана.
2. Одредбе које се односе на заштиту жена, посебно у погледу трудноће, порођаја и периода после рођења детета, не сматрају се дискриминацијом о којој се говори у овом члану.
3. Овим чланом не спречава се усвајање посебних мера које имају за циљ уклањање де факто неједнакости.
4. Посао који се, због своје природе или контекста у којем се спроводи, може поверити само особи одређеног пола, може бити изузет из предмета овог члана или неких његових одредаба. Ова одредба се не може тумачити као захтев државама да у своје законе или прописе унесу листу занимања која, због своје природе или контекста у којем се спроводе, могу бити резервисани за особе одређеног пола.

Чланови 21. и 22.

1. Ради примене ових чланова израз „раднички представници” означава лица која као такве признају национално законодавство или пракса.
2. Израз „национално законодавство или пракса” обухвата, према конкретној прилици, поред закона и прописа, колективне уговоре, остале споразуме између послодаваца и радника, обичаје, као и релевантну судску праксу.
3. Ради примене ових чланова израз „предузеће” подразумева скуп разних компоненти, са или без правне личности, које производе добра или услуге ради финансијске добити и са способношћу да одреде сопствену тржишну политику.
4. Сматра се да верске установе и њихове институције могу да се изузму из примене ових чланова, чак и ако се прихвати да су ове установе „предузећа” у оквиру значења предвиђеног ставом 3. Организације које спроводе активности које су инспирисане одређеним идеалима или руковођене одређеним моралним концептима, идеалима или концептима који су заштићени националним законодавством, могу се изузети из примене ових чланова до степена потребног да се заштити оријентација предузећа.
5. Уколико се у држави права садржана у овим члановима остварују у различитим организацијама и предузећима, сматра се да дотична држава испуњава обавезе које произилазе из ових одредаба.
6. Стране могу да изузму из обима примене ових чланова она предузећа која запошљавају мање од одређеног броја радника, што се одређује националним законима или праксом.

Члан 22.

1. Ова одредба не утиче штетно на овлашћења ни обавезе држава у погледу усвајања прописа о безбедности и здрављу на раду, нити овлашћења или одговорности тела која се баве надзором над њиховом применом.

2. Израз „друштвене и друштвено-културне службе и погодности” подразумева да се односи на друштвене и друштвено-културне погодности за раднике које обезбеђују нека предузећа као што су социјална помоћ, спортски терени, просторије за мајке с децом, библиотеке, дечији кампови за одмор и друго.

Члан 23. став 1.

Да би се применио овај став, израз „док год је могуће” односи се на физичке, психичке и интелектуалне капацитете старијих лица.

1. Сматра се да за потребе овог члана израз „престанак радног односа” или „престанак” значи раскид радног односа на иницијативу послодавца.

2. Сматра се да су предмет овог члана сви радници, али да стране уговорнице могу да изузму део или целокупну заштиту следећих категорија запослених лица:

а) раднике који су ангажовани уговором о раду на одређени период или за одређени задатак;

б) раднике који су приправници или су на пробном раду, под условом да је ово одређено унапред и на разуман рок;

ц) раднике који су ангажовани за обављање повремених послова на краћи период.

3. Ради примене овог члана, следећи разлози не представљају ваљане основе за престанак радног односа:

а) чланство у синдикату или синдикалне активности ван радног времена или, уз пристанак послодавца, у радно време;

б) тражење службе, ако се делује или се деловало у својству радничког представника;

ц) подношење жалбе или учешће у поступку против послодавца у којем се наводе кршења прописа или обраћање надлежним управним властима;

д) раса, боја, пол, брачни статус, породичне одговорности, трудноћа, вера, политичко мишљење, национално или надлежним управним властима;

е) родитељско одсуство;

ф) привремено одсуство са посла услед болести или повреде.

4. Сматра се да се надокнада или друга адекватна помоћ у случају престанка радног односа без ваљаних разлога одређује националним законима или прописима, колективним уговорима или на други начин који одговара националним условима.

Члан 25.

1. Сматра се да надлежни национални орган може, после консултација са организацијама послодаваца и радника, да изузме одређене категорије радника од заштите коју обезбеђује овај члан због посебне природе њиховог радног односа.

2. Сматра се да дефиницију израза „несолвентност” мора да одреди национални закон или пракса.

3. Под радничким потраживањима о којима говори ова одредба у најмањем обиму се подразумевају:

а) Радничка потраживања плата која се односе на прописани период, који не сме да буде краћи од три месеца према систему привилегија нити од осам недеља према гарантованом систему, пре несолвентности или престанка радног односа;

б) радничко потраживање за плаћене празничне дане, које је резултат рада обављеног током године у којој је дошло до несолвентности или престанка радног односа;

ц) радничка потраживања у односу на износе у погледу других типова плаћеног одсуства које се односи на одређени период, који неће бити краћи од три месеца према систему привилегија нити краћи од шест недеља према гарантованом систему, пре несолвентности или престанка радног односа.

4. Национални закони или прописи могу да ограниче заштиту радничких потраживања на прописани износ, који мора бити на друштвено прихватљивом нивоу.

Члан 26.

Сматра се да овај члан не захтева усвајање нових закона.

Сматра се да сексуално узнемиравање није предмет става 2.

Члан 27.

Сматра се да се овај члан примењује на мушкарце и жене који имају породичне обавезе према својој издржаваној деци, као и према другим члановима породице којима је очигледно потребна њихова брига или подршка, када су такве обавезе ограничене њиховим способностима да припреме, отпочну или унапреде економску активност или учествују у њој. Израз, „издржавана деца” или „остали чланови најуже породице којима је очигледно потребна њихова брига или подршка” подразумева лица која као таква дефинише национално законодавство дотичне државе.

Чланови 28. и 29.

Да би се применио овај члан, израз „раднички представници” означава лица која су као таква призната домаћим законодавством или праксом.

Део III

Сматра се да Повеља садржи правне обавезе међународног карактера, чије је спровођење у живот под искључивим надзором предвиђеним Делом IV.

Члан А став 1.

Сматра се да нумерисани ставови могу да обухвате чланове који се састоје од само једног става.

Члан Б став 2.

У циљу спровођења у живот става 2. члана Б, одредбе Ревидиране европске социјалне повеље кореспондирају с одредбама Европске социјалне повеље са истим бројем става и члана уз изузетак:

- а) члана 3. става 2. Ревидиране европске социјалне повеље који кореспондира са чланом 3. ст. 1. и 3. Европске социјалне повеље;
- б) члана 3. става 3. Ревидиране европске социјалне повеље који кореспондира са чланом 3. ст. 2. и 3. Европске социјалне повеље;
- ц) члана 10. става 5. Ревидиране европске социјалне повеље који кореспондира са чланом 10. став 4. Европске социјалне повеље;
- д) члана 17. став 1. Ревидиране европске социјалне повеље, који кореспондира са чланом 17. Европске социјалне повеље.

Део V

Члан Е

Посебан/другачији третман који се заснива на објективном и разумном оправдању не сматра се дискриминаторним.

Члан Ф

Под изразом „у време рата или друге јавне опасности” подразумева се и опасност од рата.

Члан И

Сматра се да се радници који су изузети у складу са Додатком, чл. 21. и 22. не узимају у обзир приликом одређивања броја дотичних радника.

Члан Ј

Израз „амандман” проширује се тако да се односи и на додавање нових чланова Повељи.

Члан 3.

Приликом предаје ратификационог инструмента за Ревидирану европску социјалну повељу, Република Србија ће дати изјаву следеће садржине:

„Република Србија, у складу са Делом III чланом А Ревидиране европске социјалне повеље, сматраће се обавезном да прихвати следеће одредбе дела II:

- Члан 1;
- Члан 2. ст. 1, 2, 3, 5, 6, 7;
- Члан 3;
- Члан 4;
- Члан 5;
- Члан 6, осим у односу на професионалне припаднике Војске Србије у погледу тачке 4;
- Члан 7;
- Члан 8;
- Члан 9;
- Члан 10. ст. 1, 2, 3, 4;
- Члан 11;
- Члан 12;
- Члан 13;
- Члан 14;
- Члан 15;
- Члан 16;
- Члан 17. ст. 1б, 1ц, 2;
- Члан 18;
- Члан 19. ст. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10;
- Члан 20;
- Члан 21;
- Члан 22;
- Члан 23;
- Члан 24;
- Члан 25;
- Члан 26;

- Члан 28;
- Члан 29;
- Члан 30.”

Члан 4.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Међународни уговори”.